

Ne feledjem...

[2013. március]

Tisztelt Carandino úr,

Ezek az oldalak, melyeket bátorlakodom elküldeni önnek, az alábbi keltezés jegyében állnak: „A nyugdíjazás napján, 1973. szeptember 27.” Éjszakai, non-stop műszak gyümölcssei tulajdonképpen, amelyen, mert gyöngének és szájalmasnak éreztem magam életemnek ezen a megrázó fordulópontján, minden eshetőségre készen, egy lélegzetre be akartam jelteni a vámnál mindent, amim van (amiről reméltem, hogy megszereztem) azokban a bőröndökben, amelyekkel felszálok az utolsó vonatra...

Ne feledjem...

Ne feledjem, hogy amellet az intelligencia mellett, amely a gondolkodásból és a világ alapos megfigyeléséből származik, létezik egy olyan bölcsesség is, amelyhez az írás által, az írás közben juthatunk el, a toll javaslataira hallgatva, ne feledjem, hogy mindig vigyázzak, útközben ne veszítsem el a metaforikus összefoglaló-gondolatot, amely egy, társadalmi pilléreken nyugvó pszichológiai problémát annak filozófiai velejáróival köt össze, melyek minden esetben rejtett metafizikai és morális következményeket hoznak magukkal,

óvjam a hősök és a helyzetek költőiségét, tudjak és képes legyek sokat és sokfélét kiküszöbölni, ne hagyjam, hogy a szöveg magával ragadjon (a stílus kísértésének van egy örvénye, az írás mámore), bánjak gazdaságosan és józanul az „önmagukért való” metaforákkal, legyen minden jelenetnek, minden szereplőnek egy horgony-replikája, amelynek révén jelzem, hogy része az egésznek (hogy sikerült a görögöknek tökéletesen egymáshoz illeszteni az oszlopok kannelúrját?), tartsam tiszteletben az empatikus kanyargást (legyen bár érzelmi, egzisztenciális, majeutikai), s ne feledjem, hogy minden jelenet szükségszerűen megkívánja a befejezését, és hogy a végső befejezésnek ki kell ürítenie a színpadot, és „fel kell töltenie” a közönséget,

hangozzék el legalább tíz olyan aforizma jellegű replika, amely akkor is megmarad, ha a darabot elfelejtik, meneküljek a kisebb ellenállástól, a közhelytől, a kellemes langyosságtól (noha nagy mestereimtől tudom, hogy egyszerűnek lenni a legbonyolultabb dolog a világon),

úgy nézzem és látogassam a tájat és az embereket, mint egy mai román, akit nem érdekel a ma, akin még a ma sem uralkodik, és közben ne feledjem, hogy Anyám már gyerekkoromban megtanított különbséget tenni a szent és a profán között, ne legyek a gondolatok apológétája, sem papja, sem hóhéra, hanem józan, magányos bírós, aki szolidáris azzal a drámával, amelynek ma a gondolatok az áldozatai mindenütt a világon,

feledjem el, mennyit szenvedtem én magam, és gondoljak mindig arra, aki még mindig szenved, mert a szenvedés a történelem nyersanyaga a népek (és műalkotások) megítélésékor, lévén az implicit szenvedés mértéke a sors és a halhatatlanság differentia specificaja, végső kritériuma,

ne feledjem, hogy a Blaga felé az út Caragiálén vezet keresztül, a Rómához vezető Konstantinápolyon és Kijeven, a Dosztojevszkijhez vezető arra kötelez, hogy „a pitești szamosújárakon periprávázzunk”¹,

hogy küzdjek a meggyőződésben levő „vallásossági” állapot ellen, ahogy a vallásosságban levő „meggyőződéses” állapot ellen szoktam, s maradjak, amennyire csak tudok, a kritikus józan ész örök és hűségese szolgálója, a célértékek rabszolgája, a szabadság ostobán naiv propagandistája (a jóérzés és a szerénység révén), a szó felesküdt katonája,

ne gondoljak arra, hogy van-e vagy nincs „stílusom”, hogy modern, aktuális, ismert vagyok-e vagy sem – de legyek/ne legyek örökké türelmes, ügyeljek arra, hogy ne „csavarodjam le” a lényegről, a kulcspillanatokban ne tévesszem össze az élet megmaradási ösztönét a Lét megmaradási ösztönével,

ne érdekeljen a kéziratok sorsa (habent sua fata), még akkor sem, ha a „fiókom” úgy fáj, akár egy furunkulus, akkor sem, ha a mérlegkészítés óráiban a kétségbeesés úgy hömpölyög felém, akár egy kísértet, amely a legundorítóbb halálhoz hasonlít, csak a szellem hőfokán írjak, Fentről kapott utasításra és olyan parancsok hatására, amelyek a legmélyebb emberségem bugyraiból érkeznek (csak arra figyeljek: „mi lenne, ha Maiorescu, Lovinescu, Blaga olvasna?”),

ne úgy gondoljak a Balkánra, mint a középszerű sors és a középszerű csillagzat terrénumára, hanem mint egy olyan sors csillagzatára, amely egyelőre alig lehetséges,

szeressem a színészeket, és bocsássak meg nekik, ismerjem meg őket, és bocsássak meg újra, vessem meg és csodáljam őket (a paradicsom gyermekei ők, még ha a sáttántól fogantak is, szegény bérbé adott lelkek, a bért a Jóisten fizeti helyettük), mert ők azok, akik a kettősség démoniáját és a bohócság átkát veszik magukra az Igazság kedvéért,

meneküljek attól a kísértéstől, hogy túlságosan finom és elvont legyek, vagy túlságosan vulgáris és megengedő, mindegyik művetem olyan kétségbeesetten kezdjem el, mintha az első volna, és úgy dolgozzam rajta, hogy ha történetesen ez lenne az utolsó, akkor olvashassák rekviem helyett,

tiszteljem a nyelvet, hogy szeressen, úgy tiszteljem, mint egy intelligens, igényes, szigorú természetfölöttit, metatermészetet, ő legyen az én személyzeti főnököm, ő ellenőrizze a dossziémat, mert minden egyes író saját népe nyelvi befektetése tulajdonképpen, maradjak meg jellemes embernek, különben az ősök nyelve és szelleme egyaránt elhagy, vagy, ami még rosszabb, kísértésbe visz, kompromittál, úgy értéktelenít el, hogy észre sem veszem,

halljam a saját fülemmel, ahogy kiejtik a szót, ahogy teremtése napján kiejtődött, ne feledjem a szavak, minden egyes szó logikai, érzelmi, ráolvasás-szerű hangsúlyát, biztosítsam azt a logikai és zenei környezetet, amelyhez joga van, és amely felé a véremen és az idegeimen át törekszik,

minden hőst, aki megszületik, vetőmagnak (entelecheia) tartsak, amely „a szükségszerűség maximumán és a szabadság minimumától” a „szabadság maximuma és a szükségszerűség minimuma” felé növekszik, érezem meg idejében, mikor kell

hagynom, hogy ő diktáljon nekem bizonyos lényegi replikákat vagy a sors bizonyos fordulatait, közvetlenül használjam, mértéktartó módon, de biztos kézzel, az iskolás sémákat (amelyek mégiscsak annyira hasznosak), mint amilyen a Fölöttes Én, az Én (vagy társadalmi, individuális, archaikus, vagy test, lélek, szellem), szerzőként szabaduljak fel a különféle idolák alól (fori, scholae, tribus stb.), soha, senki ne érezze, hogy elvégeztem a filozófiát, sine ira et studio vezessem hőseimet, adjam meg nekik a szabadságot, amelyben nekem magamnak nemigen volt részem, a végleges meggyőződésekkel illetően „filo-fob” legyek, ne „filo-fil”, mondjam magamnak azt, hogy valószínűleg van ezeknek a meggyőződéseknek egy mirigye, egyeseknek megvan, másoknak nincs, egyesek még azt is eljátszhatják, mintha lenne nekik, tehetik magukat, hogy...

ne szégyelljem időről időre feltenni magamnak a kérdést: „szolgálhatok-e én modellként a diákjaimnak, ahogy számomra csodálatos példát nyújtottak az én tanárain, akikkel az ég kegyes volt megajándékozni?”, vagy még egyszerűbben: „ha az irataim általánossá válnának, mi lenne a társadalomból, amelyben élünk?”, más szavakkal, „hogyan állok a csillagos éggel fölöttem és az erkölcsi törvénnyel bennem?” (Kant),

a pénz az olyan eszköznek tartsam, amelynek segítségével mindig szegény maradhatok, a tapsot vagy a káromkodást mint olyan mulatságot, amely a napkeltével együtt múlik el, a szerencsétlenséget, mint annak a bányamunkás „arisztokráciának” a címerét, amelyből egész nemzetségem származik,

este azzal az érzéssel fekszem le, hogy az égből Blaga és Apám kezeit fogom,

átírásakor örömmel töltöm el az oldal formáját, a teli és az üres közötti egyensúlyt, a fogalomképzés belső tektonikáját, az eszközök rejtett ökonómiaját (amelyet ne vegyek észre az újraolvasáskor), tűnjön úgy, hogy nem én írtam ezeket a sorokat, hanem valaki más, aki jóval tehetségesebb nálam,

főleg azt ne feledjem, hogy egy szóban ki nem fejezett gondolat nem is létezik, ami a fejemben mocorog, az nem más, mint pusztán szándék, nyugtalanság, az illető gondolat csak abban a pillanatban kezd el életét, növekedését és hervadását, amikor végre sikerül „kimondanom”, s egy írásban nem rögzített szó magzat csupán, az éj mulandó jelensége,

naponta mérjem vényomomat (a gyűlöletét), pulzusomat (a szerelemét), szigorúan és minél gyakrabban végezzem el a tárgyalgosságot (az érdek nélkülség) agyröntgenét és a vérvizsgámat: nagyok-e a hiúság vagy a szklerózisos gög értékei, értsem meg végre-valahára, hogy az, hogy megértenek-e vagy sem, olyan probléma, amely teljes mértékben meghalad, mint egy öreg paraszt, úgy higgyek a vezérlő csillagomban és azokban a lelkekben (értékekben), amelyek bennem élnek, ne tévesszem össze az asztronómiát a teremtés asztrológiájával, az ismereteket a megismeréssel, a műveltségemet a Kultúrával, vallásaimat a Vallással,

semmit ne olvassak „lefelé”, mindent „felfelé”, vagyis minden olvasmány alázzon meg, tegyen a földdel egyenlővé, ne fukarkodjam a dicsőrével, ami a lelki szegényeket illeti (nem az övék lesz a mennyeknek országa, már itt a földön jóllaknak), a hízelgést viszont (legyen bár aktív, passzív vagy reflexív) úgy ítélem meg, mint ösbűnt, valami szörnyűségest, sátólól származót, morális erőszaktevést, társadalmi gaztettet, metafizikai hittagadást,

ne olvassak fel nyilvánosan egyetlen befejezetlen kéziratot sem (és melyik befejezett?), amíg írok, hárman vagyunk, amikor olvasok, egyedül maradok,

rendszeresen ürítek ki és töltsem fel újra a lelki fiókjaimat, a fenébe a memóriával, egyedül az intuíció tudja, mit őrizzen meg, minden alkotó emberben egy levéltáros rejtőzik, aki ismeri a mesterségét,

halálomig maradjak gyermek,

hiányosságaimat tartsam büntetésnek vagy kötelező munkának vagy labirintusnak, gondoljak Jákob harcára az angyallal,

ne nevezem többé ifjúságomat ellopott időnek, minden elveszett idő ellopott idő tulajdonképpen, a lényeg az, hogy ki a tolvaj,

ne nyavalyogjak többé: „jaj, 54 éves vagyok, és még nem csináltam semmit”, mondjam inkább: „íme, 54 éves vagyok, ideje becsuknom az ablakot és felgyújtanom a lámpát”,

ne feledjem, hogy az örökkévalóságba nem lehet kérvényekkel, beadványokkal, tiltakozásokkal belépni,

olyan hősokeket „tervezek”, akik egyedül is képesek a különféle jóváhagyások dzsungeljei és szaharái között átjutni, ne feledjem, hogy amit írok, azt két ötéves terv múlva (vagy a halálom után) olvassák el vagy mutatják be,

szánakozzam az erősek fölött, tartsam testvéreimnek Káinjaimat, akik megkínóztak engem, ártatlanul és angyali naivitással nyissam meg továbbra is szívemet mindazoknak a besúgóknak, akik behálózhatnak, hiszen a mindenáron való, bármelyik pillanatban és bárki előtt vállalt őszinteség a hősiességnek az a formája, melynek révén szerencsétlen népemért fizetem az adót,

szabaduljak meg a válság és a rohamok félelmétől, saját személyemet mindig az állandó válság egyenletében mérjem fel,

fejezzem be a Nyugat kultúrájának imádását (ma tudtam meg, hogy Ford elnök kedvenc buldogját Libertynek hívják), mi már túl vagyunk a megfeszítetéseken, ők még csak most vágják a fát eljövendő keresztjükhöz,

szeretettel és jóreménységgel forduljak siralmaink Kárpátokjához, a Haza nem más, mint az az imaszőnyeg, amelyen feláldozzák a bárányt, a szenvedés lévén az egyetlen, óriási befektetésem ebbe a Hazába,

kék ceruzát használjak, amikor olvasok egy szöveget, és aláhúzok benne ezt-azt – és pirosat, amikor a margóra jegyzetek vagy amikor dicsérem és gyalázom a szerzőt,

mértéktartóan és kiegyensúlyozottan használjam a korszak alapvető értékét, a Nevetségest, de mint Jáfetnek, nekem is egyetlen imádságom legyen: „Uram, te, ki a jóérzés Istene vagy, ments meg engem és a népem a nevetségéstől”,

ne nézzek haraggal se vissza, se előre, mert életem, ahogy volt, a legszebb regény, amelyet nem írtam meg,²

értsem meg, hogy semmi sem véletlen ezen a világon, hogy az anyag egyenlő és azonos a szellemmel, mindketten alacsonyabb rendűek lévén, mint szintézisük, amelyet egyelőre nem ismerünk,

védjem meg az erdőket, a vizeket és a lelkeket a szennyezéstől, az ember egy gyilkos faj, mert öngyilkos,

ne feledjem annak a nyárnak a tapasztalatát, amelyen kórházban fekszem, amikor rájöttem, hogy meghalni annyi, mint átadni (mit?, mennyit?, kinek?), hiszen minden sétát, amit vízszintesen teszünk meg, függőlegesen is megtehetjük,

teremtsem meg újra idegeimnek azt a találékonyságát, amellyel ifjúkoromban néztem a fákat, a vizeket, az eget, bűnbánóan térjek meg a zenéhez és a filozófiához,

ne feledjem, hogy Anyám arra tanított, minden nap – szertartás, minden falevél – híradás, minden ember – testvér, korlátozzam szigorúan elemi és ösztönös nacionalizmusomat (ostobasághoz, göghöz és paranoiához vezet), ne feledjem, hogy anyám ősei Bohémiából jöttek a Bánságba, maradjak tehát hűséges öndefinícióhoz (abban a testamentumban írtam le, amelyet Prágából küldtem Sergiu Al-Georgénak): „egy európai judeo-keresztény vagyok, akinek román az előadási nyelve”,³

ne feledjem, amikor pénzem van, amit Blaga mondott: „Gary, te a nyomor atlétája vagy”,

óvakodjam, akár a tűztől, a szónokiasság csalóka kísértésétől (túlságosan könnyen beszélek bárkinek bármiről), a mi korszakunkban

a tribünök, a mikrofonok, a tapsok – mindez nem más, mint pusztán eszköz, amellyel az eredendő Nyelv álnokul megbünteti azokat,

akik megkínózzák és felégetik,
ne feledjem, hogy az élet, akár csak a művészet, „a legyőzött vagy átalakult nehézségek summája”, hogy „a világon minden cél a felhasznált eszközök summája”, hogy minden ismeretnek el kell járnia a dialektikus történelmi keringőt: 1. à bas la Bastille 2. au guillotine avec le roi 3. Vive l'empereur!, hogy a politika mégiscsak nemzedékem végzetének Faustja, hogy a népek között, amelyek harcolnak egymással, átkozzák egymást, támadnak (vagy védekeznek), akik hazudnak másnak vagy önmaguknak, akik keresztre feszítenek másokat, vagy hagyják magukat keresztre feszíteni stb., mi olyan nép vagyunk, amelyik táncol (csak az a sajnálatos, hogy bármilyen alkalmi füttyszóra),
ne feledjem, hogy az érzés, a szerelem és a barátság órája 45 éves korunk körül megáll, ez után a hozományból élünk, legyek büszke rá, hogy mielőtt lerajzoltam volna egy gnosztikus spirált, arra tanítottak, hogy egy fáradt kezét rajzoljak, legyek igazságos a testemmel és az egészségemmel, kerüljem el, hogy elveszísem önmagam iránti tiszteletemet, úgy fogadjam el az öregséget, mint egy új kezdet rejtélyes formáját, nem feledve, hogy a napi lét az emberek iránt kötelez el, de az írás, az írott szó, az istenek iránt,
ne írjam keresztemre ezt: „nem hittem, hogy halni tanulok egyszer”⁴, hiszen mit csinállok egész nap, ha nem a halált tanulom „tanár nélkül”?,
olvassam újra és újra belső használatra készült sírfeliratomat: „Halandó, ne annak alapján ítéld meg, amit megtettem, hanem amit megtagadtam” – s folyamatosan azon igyekezzem, hogy még arról is szépen írjak, hogyan tagadtam meg olykor az írást, úgy képzeljem el a Történelmet, mint egy óriást, amely gyöngeségében utópiákat álmodik, mert az emberiség nagyon súlyos beteg, a felírt gyógyszerek hazudnak, az orvosok bolondok, az egész kórház alá van aknázva, minden egyes ember és minden egyes érték olyan, akár egy gennyedző seb (és a mulatság mégis folyik, folyik tovább...),
próbálkozzam a megértéssel; talán minden társadalmi ellentmondás forrása nem más, mint a Természet egy zseniálisan ostoba tévedése, mégpedig az, hogy mindent Gauss görbéje, vagyis az emberiség 25%-a intelligens, 50%-a középszerű, 25%-a ostoba vagy hülye (azzal a szomorú kiegészítéssel, hogy a középszerűség a hülyeség felé tendál), s nagyon félek, hogy a jövő század osztályharca nem a kizsákmányoltak és a kizsákmányolók között dül majd, hanem a humanisták és a technikusok között, azok között, akik öröm nélkül dolgoznak, és akik anélkül örülnek, hogy dolgoznának (abban az értelemben, ahogy a gépek kényszerítenek arra, hogy dolgozzunk),
ne feledjem, mégse feledjem, hogy a gyomok, a gombák, a zuzmók és a naplopók⁵ a fenyők ökológiájának részei, hogy a nagyvárosokban az emberek száma pontosan megegyezik az alagsorokban rejtőző patkányokéval, hogy a félelem és az éhség az emberiség két rossz szelleme,
főleg azt ne feledjem, hogy a szabadság kizárólag önmagunkhoz mérve létezik, minden embernek és minden népnek pontosan annyi van, amennyit megérdemel,
folyamatosan ismétlem a magam számára, hogy egy ismeretlen tojás héján lakunk, agyunknak csupán 7-10%-a működik láthatóan, a többi csak rejtély és rettenet,
áltassam magam azzal, hogy a Bölcsészet és a Filozófia megalázó távoltartása minden „tárgyalóasztaltól” nem tarthat sokáig, és hogy eljön a nap, amikor a Tudomány térden állva kér tőlük bocsánatot (ha még egyáltalán lesz kitől), mert ne képzeljük, hogy a szabadságot a végtelenségig ki lehet cselezni, vagy hogy a hazugságot felmentették a történelmi és metafizikai adózás alól,
gondoljunk megrendülten arra, hogy bűneinkért gyermekeink és nemzetségünk révén fizetünk meg és vezeklünk, hogy minden tévedés, amelynek gyávaságból nem vetünk gátat, helyrehozhatatlanná, katasztrófálissá, borzalommá, halállá válhat, legyen bátorságom bevallani, hogy az egyik nemzedék kizsákmányolásának az utána következő által (és amelyek egyáltalán nem biztos, hogy el lesz ragadtatva a ráhagyott örökségtől) szintén kizsákmányolás a neve,
urbi et orbi hirdessem, hogy a Történelmet azok csinálják, akik a jelenléti ívet aláírják, de azok írják, akik ellenőrzik ezt a jelenléti ívet (hiszen minden felvonulást a tribünben ülők élveznek a legjobban), az író kötelessége pedig az, hogy sorba álljon és azokkal szolidarizáljon, akik be se léphetnek a kantinba, nem azokkal, akik a kantint adminisztrálják,
ne feledjem mindazonáltal, hogy volens-nolens úton vagyok, utasításoknak engedelmeskedem, szorít a csizma, fáj a szívem (s a tyúkszemek már mit számítanak!), de fölöttünk az ég és a földben anyánk, aki vár,
a csöndes esteken emlékezzem rá, mit mondtam magamnak azon a napon, amikor a börtönből kiléptem a szabadba („ahol rácsok vannak, ott az őrzöttek és az örök egyaránt rács mögött vannak”),
legyek meggyőződve róla, hogy ha túl sokszor találkozol velük, vagy túl gyakran használod őket, az emberek, a szavak, az igazságok kiürülnek, csenevészé válnak, ellentétjükbe fordulnak, más házba, más szintaxisba költöznek, hogy a Színház az az irodalmi műfaj, amely par excellence az embernek azon a képességén (és azon a szükségén) alapul, hogy szóba tud és szeretne állni Istennel, egyszerre több láthatár felé tekint, legjobb műveimet (A bárka, Simeon, A küszöb) mintha diktálta volna valaki, lévén, hogy minden kéziratnak van egy emberi sorsa is,
semmi sem születik és semmi sem hal meg, minden csak más alakba költözik, az irodalom, bár a kifejezés művészete is, mindenekelett égi szerződés a földdel, a szavak egy logoszférát alkotnak, intelligens és szigorú természetfölöttit, akinek a személyzetiségétől irtózom, ha megszegem a szerződést, vége az életnek és a nevemnek,
értsem meg a különféle típusú rendezőket, ők a nagy diktátorok korszakával együtt jelentek meg (amelyben mindent meg kell és meg lehet rendezni),
minden emberben létezik un cochon qui sommeille⁶, egy fasiszta, aki lövöldözne, és egy „demagóg”, aki alig várja, hogy a szónoki emelvényre szólítsák,
ne feledjem, főleg, amikor újraírok egy szöveget, hogy egy jó malomban a rosta fontosabb, mint a malomkövek,
hogy lehetsz ostoba és kegyetlen, miközben a gyöngy szépségéről énekel, ha nem törödsz a kagyló fájdalomával, amely kigyöngyözte,
mert bármely bölcsesség szívárványának boltozata összekapcsolja a gyermekek égi mosolyát a halandók földi halálfélelmével,
ne feledjem, hogy a nap legnehezebb pillanata az, amikor reggel engedelmeskedem az utasításnak, és megtöltöm a tollamat tintával (még hozzá azért, mert félek az este pillanatától, amikor szégyellem mindazt, amit nem végeztem el), semmit nem tehetsz meg nem történtté, semmit nem feledhetsz el, semmit nem fuserálhatsz el, az irodalmi gondolatok utasítások tulajdonképpen, elhalaszthatod ugyan a teljesítésüket, de súlyos büntetések árán,
mondjam el a lélekben éretlenebbeknek, hogy a lelket nem vakolókanállal viszed fel, hogy nem termelhetsz „papírt”, amelynek nincs arany- (vagyis szenvedés-)fedezete, hogy százszor többet kell tudnod a szereplőidről, mint amennyi abból a szövegből kiderül, amelybe begyömöszölted őket,
hogy minden ember (mint minden lakás) egy bűnökkel teli alagsor és egy eszményekkel teli padlás közé van függesztve,

hogy a csillogó szárnyú szkarabeusok kötelezően trágyában élnek,
hogy nem mindegy, hogy átugrasz-e egy akadályon, vagy átvergődsz alatta, hogy dolgozol-e vagy csak beszélsz a munkáról, hogy szenvedsz vagy doktori dolgozatot írsz a szenvedésről,
itt, a Kelet kapujánál, elátkozottak vagyunk, gyógyír nélküli várakozásra ítéltünk, hosszas türelemre és megaláztatásra, egyetlen örömünk az, hogy beszélhetünk saját boldogtalanságunkról, a pletyka lévén az egyetlen bunkósbot, ami még a kezünkben van, mert bebizonyosodott, hogy minden gondolat ereje egyenes arányban áll a bíráló mennyiségével, amelyet „fel tud venni”, csak akinek nincs bizodalma a holnapi napban, az hívja segítségül a tegnapot, ne tanúkként használjuk őseinket, hanem bírálként, hagyjuk végre abba a látszat szerint élést, ideje már kipróbálnunk a valódi levést, „egy ház színe nem a tulajdonosoké, hanem azoké, akik nézik a házat” (Lao Ce),
amíg ebben a nyersanyagválságban azt olvashatjuk, „amikor Isten megteremtette a nyersanyagokat, kitalálta a Szellemet”, de milyen kár, hogy a Szellemtől szintén nyersanyagokat kérünk,
amikor szerencsétlennek érzem magam, gondoljak a Színészekre, ők foglyok az én birtokomon, ad scripta verbum, szabadságuk arra korlátozódik, hogy szándékaim (és újabban a rendező szándékainak) láncában táncolhatnak, tisztelettel viselkedjem velük, amíg bérbe adott lelkükben lakom,
ne feledjem, hogy a színpad olyan, akár egy oltár, hogy a Színház az a székesegyház, amely nem sülyed el soha, féljek a szereplőimtől, azoktól, akik megszülettek, jobban, mint akiket még nem voltam képes a világra hozni, velük megyek át a Sztyxen, ők fizetnek helyettem a révésznek,
nulla dies sine linea, nulla linea sine veritas, nulla verita sine... sine...7

1973. szept. 27.

Fordította DEMÉNY PÉTER

JEGYZETEK

- 1 Szójáték hírhedt romániai börtönökkel; a szerzőnek minden bizonnyal egzisztenciális jelentőségű lehetett.
- 2 Utalás Nicolae Iorga önéletrajzára: Egy ember élete. Úgy, ahogy volt. (O viață de om. Așa cum a fost. – 1934).
- 3 Sergiu Al-George (1922–1981): orr-fül-gégész, filológus és orientalista.
- 4 Mihai Eminescu Óda című versének első sora. Áprily Lajos fordítása.
- 5 Lefordíthatatlan szójáték: románul lichen = zuzmó, lichea = naplopó, talpnyaló.
- 6 A román irodalom franciásságának egyik tünete a fordítás nélkül odavetett szóösszetételek használata. Ennek jelentése: 'alvó disznó'.
- 7 „Egyetlen nap se múljék vonás nélkül, egyetlen vonás se igazság nélkül, egyetlen igazság sem... sem...” (latin)

Kategória: Dokumentum

Denumire autor: Ion D. Sîrbu

Látó Szépirodalmi Folyóirat